

Nikolai Evreinov, atunci cind și-a subintitulat piesa într-un act Despotul frumos (Krasivîi despot), „ultimul act al dramei“.

Este, însă, foarte greu de crezut în această monosoluție. Fiindcă există piese scurte, care nu numai că nu debutează cu deznodământul, dar care par să nu aibă nici măcar un subiect exact definit, proiectîndu-și existența într-o liniște, aparent, lipsită de tensiune. Absența acțiunii propriu-zise poate fi compensată printr-o vertiginosă dialectică a ideilor, prin zbuciumul surd al psihicului.

Să pomenim, iarăși, despre lucrarea de tip cehovian? Nu se poate altfel. Și, aceasta, deoarece epigonii lui Cehov nu obosesc contrazicîndu-i intențiile: ei copiază forma exterioară a dramei, din care, în mod aparent, absentează intriga, fără să știe, însă, să creeze intense curente subterane, autentic dramatism, vibrant fior tragic. În opoziție cu acești epigoni, dramaturgi talentați scriu piese scurte și mai

lungi, de bună și originală inspirație cehoviană, în care aparențele nesemnificative ale gestului simplu, ale dialogului, parcă, banal sînt captușite cu importante implicații și semnificații. În acest chip, echilibrul de suprafață poartă în el germeii dezechilibrului creator, care produc explozii de sens și de sentiment. Poate că această structură, cu o dinamică ascunsă, concentrată, este una dintre cele caracteristice piesei scurte.

Tocmai de aceea, nu este deloc potrivit să înscrim teatrul scurt înăuntrul soluției unice a „piesei-deznodămînt“ sau în monostructura piesei de inspirație cehoviană. De fapt, piesa scurtă își găsește, în teatrul contemporan, nenumărate și variate posibilități de realizare, un număr de soluții oricum egal cu cel propus de lucrarea dramatică de mai largă respirație. Astfel, găsăm, azi, între altele, în seria pieselor scurte, și mici tragedii, și povestiri dramatice, și dramă filosofică, și dramă de moravuri, și comedie amară, și

monolog, și dramă psihologică, și comedie cu tentă grotescă, și manifest agitatoric, și dramă politică.

Bogat reprezentată în dramaturgia națională și universală contemporană, dispunînd de inepuizabile resurse de varietate expresivă, corespunzînd interesului intelectual și disponibilităților de sensibilitate ale omului de azi, justificîndu-și pe deplin vocația modernă, piesa scurtă ocupă un loc din ce în ce mai însemnat în teatrul zilelor noastre. Se poate susține, în mod întemeiat, că aria piesei și a spectacolului scurt se extinde considerabil.

Fără îndoială că teatrul scurt, cu toate că își mărește sfera de influență, nu poate confisca și nici nu aspiră să conștie întreaga sferă a teatrului. Dar sînt din ce în ce mai mulți scriitori și oameni de teatru dispuși, astăzi, să gîndească aproape de marele savant francez Claude Bernard, care elogia ideea unei întregi vieți de analiză, pentru o oră de sinteză.

NOTE

Epistolar lugojean

Sub un titlu de invidiat pentru forța sa sugestivă, „Dor de frați“ (Editura „Facla“), venerabilul muzeograf Ioan Stratan publică un florilegiu epistolar din colecția Muzeului de istorie și etnografie din Lugoj. Sînt epistole primite de însemnate personalități bănățene, în majoritate, la începutul veacului, tratînd despre legăturile culturale între ținuturile românești. Scrisori ale lui Eftimie Murgu, scrisori că-

tre Coriolan Brediceanu, Caius Brediceanu, Tiberiu Brediceanu, Ioan Vidu, toate, pătrunse de înalt spirit patriotic, toate, scrise la înalta temperatură a iubirii de „frați“. Florilegiul epistolar se constituie, așadar, într-un simbol al frăției intelectualității românești de pretutindeni, la începutul veacului, în așteptarea (activă!) a unității depline.

Era și firesc ca, într-un astfel de climat, prezența teatrului să fie puternică. Inimozul muzeograf publică, „Din corespondența Societății pentru fond de teatru român, filiala Lugoj“, acte privind primii ani de existență ai societății dramatice

amatoare din Banat. Sînt documente referitoare la activitatea unor cunoscuți animatori teatrali ai Ardealului începutului de secol — Arseni Micu, Aurel P. Bănuț, Coriolan Grădinar, Mihail Gaspar, Zaharia Bărsan.

Desigur, și lotul de corespondență privind familia Brediceanu oferă date substanțiale cercetătorului vieții noastre artistice.

Primim și această carte lugojeană ca o contribuție merituosă la o mult prea mult așteptată istorie a teatrului din Banat. (Utilele cronologii, ale lui Aurel Buteanu și Ștefan Mărcuș, țin de un pionierat istoriografic.)

I. N.